

Sproggavens bogfolder til

Kaj har fine støvler

Velegnet til børn med en sproglig udvikling svarende til 1-2 år

Bag om bogfolderen

I Fredensborg Kommune ønsker vi at styrke alle børn i at udvikle gode og alderssvarende literacy-kompetencer. Derfor har vi igangsat Sproggaven.

Dette er én af de i alt 13 bogfoldere, der er udarbejdet i Sproggaven. Heri kan du læse om, hvordan man arbejder med "udvidet dialogisk læsning" af børnebogen *Kaj har fine støvler*.

Denne bogfolder er udarbejdet af pædagoger i Børnehusene Kokkedal i samarbejde med læsekon-sulent Marianne Aaen Thorsen og med konsulentbistand fra Nationalt Videncenter for Læsning.

Bogfolderen henvender sig til pædagoger og andre, der arbejder med Sproggaven og 0-6-årige børns udvikling af sprog- og literacy-færdigheder.

Hent de 13 bogfoldere – og Sproggavens øvrige materialer – på:

Fredensborg Kommunes
hjemmeside
www.fredensborg.dk

Nationalt Videncenter for Læsnings
hjemmeside
www.videnomlaesning.dk

Illustrationer: Anne Pedersen.
Layout: Nanna Madsen.

Udgivet af Center for Skole og
Dagtilbud, Fredensborg Kommune.

Tak til forlaget Gyldendal samt til forfatter og illustratør Mats Letén, som venligst har givet tilladelse til at anvende forsidebilledet fra bogen *Kaj har fine støvler* (2000).

Henvendelser vedr. bogfoldere-
rens indhold: læsekon-sulent
Marianne Aaen Thorsen,
tlf.: 7256 2277,
e-mail: mtho@fredensborg.dk

Henvendelser vedr. projekt
Sproggaven:
Pædagogisk konsulent Susanne
Søholt, tlf. 7256 5551,
e-mail: suss@fredensborg.dk

Pædagogisk konsulent Lotte
Mosbæk, tlf. 7256 2287,
e-mail: lomo@fredensborg.dk

Læs bogfolderen grundigt

Denne bogfolder giver dig inspiration til, hvordan du kan arbejde med udvidet dialogisk læsning af børnebogen *Kaj har fine støvler*.

Du kan læse om:

- Hvad du skal vide, inden du går i gang
- De tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg
- De 10 fokusord til bogen
- Dialog om bogen samt literacy-fremmende aktiviteter
- Forældresamarbejde.

Læs bogfolderen grundigt, inden du går i gang med den udvidede dialogiske læsning.

Du kan også bruge den som opslagsbog, hvis du har brug for inspiration til dit sprogarbejde.

Hent mere viden og inspiration til dit arbejde i Sproggaven - *Håndbog i udvidet dialogisk læsning* (se Sproggavens materialer sidst i folderen).

Vi opfordrer til, at det pædagogiske personale med jævne mellemrum sammen reflekterer over arbejdet med Sproggaven. [Sproggavens skema over børns sproglige udvikling](#) kan anvendes i disse drøftelser.

Det er også en god idé sammen at reflektere over, hvordan I kan udvikle et sprogligt udviklende læringsmiljø i dagtilbuddet, der styrker det enkelte barns literacy-udvikling bedst muligt.

Indhold

Bag om bogfolderen.....	2
Læs bogfolderen grundigt.....	3
Sproggaven er til børn, pædagoger og forældre.....	5
Før du går i gang.....	6
De tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg	7
Fase 1: Læs og lyt	7
Fase 2: Læs og snak	8
Fase 3: Læs og leg.....	8
De 10 fokusord.....	9
Fokusord til Læs og lyt	9
Fokusord til Læs og snak	10
Fokusord til Læs og leg.....	11
Hvis din børnegruppe har brug for andre eller flere fokusord.....	12
Støt børnenes udtale og forståelse	12
Gruppering af fokusord.....	13
Den sprogudviklende dialog	14
Lukkede spørgsmål	14
Åbne og halvåbne spørgsmål.....	15
Literacy-fremmende aktiviteter.....	16
Vælg og tilpas en aktivitet under hver overskrift	17
Aktiviteter, der styrker ordforråd.....	17
Aktiviteter, der styrker opmærksomhed på lyd og rytme	18
Aktiviteter med krop og bevægelse	18
Aktiviteter med digitale medier.....	19
Kreative aktiviteter og udtryksformer	19
Samarbejde med forældrene	21
Bogkuffert	22
Lad forældrene følge med i arbejdet.....	22
Sproggavens materialer	24

Sproggaven er til børn, pædagoger og forældre

Stærke sproglige kompetencer har afgørende betydning for børns muligheder for at udvikle sig personligt, socialt og læringsmæssigt. Både i dagtilbuddet, i skolen og senere i livet.

Der er påvist sammenhæng mellem størrelsen af et barns ordforråd i 0-6-års alderen og dets faglige udvikling gennem hele skoleforløbet. Ligeledes har det betydning, at et barn tidligt lærer at kommunikere og udtrykke sig. Enten ved at tegne, bruge symboler eller skrive kruseduller og bogstaver.

Det siger næsten sig selv, at sprogarbejdet i dagtilbud skal være et højt prioriteret område. Det er det i Fredensborg Kommune, og derfor har vi udviklet Sproggaven.

Sproggaven er en gave til børn, pædagoger og forældre.

I sin kerne består den af en håndbog, 13 børnebøger og 13 bogfoldere, der introducerer til metoden udvidet dialogisk læsning. Ud over det er der udviklet en lang række øvrige materialer og pædagogiske tiltag i institutioner, der understøtter arbejdet med Sproggaven.

I udvidet dialogisk læsning er:

- der tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg
- fokusord nøje udvalgt ud fra en teori om børns sproglige udvikling
- den dialogiske læsning udvidet med lege og aktiviteter.

Materialet er udviklet i et samarbejde mellem pædagoger og ledere fra kommunens dagtilbud samt konsulenter fra Center for Skole og Dagtilbud. Nationalt Videncenter for Læsning har ydet konsulentbistand.

Før du går i gang

Om *Kaj har fine støvler*

Kaj har fået nye gummistøvler. De kan bruges til mange ting: til at trampe med, til at hoppe i vandpytter med eller til at fylde med vand, så både Kaj og hans sovedyr Lise kan få et brusebad.

Historien foregår i et genkendeligt univers for de yngste, og aktørerne – mor og sovedyr – er også kendte for de allerfleste af de yngste børn.

Bogens enkle og præcise sprog med mange gentagelser gør bogen velegnet som afsæt for sprogstimulerende aktiviteter for de yngste børn.

Vær opmærksom på tegningerne, der både illustrerer teksten, men også lægger et ekstra fortællende lag til.

Tilpas sprogarbejdet til din børnegruppe

Tilpas sprogarbejdet med *Kaj har fine støvler* til din børnegruppe. I *Sproggaven – håndbog i udvidet dialogisk læsning* kan du hente viden og inspiration til det.

Som i alt pædagogisk arbejde er det vigtigt, at du som voksen er bevidst om din betydning for og indvirkning på det pædagogiske læringsmiljø. Samspil og relationer mellem børn og voksen og børnene imellem er med til at understøtte et rigt sprogligt miljø.

Planlæg den udvidede dialogiske læsning:

- Læs bogen selv og øv dig i at læse den op med indlevelse og tydelig udtale
- Understreg fokusordene
- Planlæg dine spørgsmål
- Vælg aktiviteter (se under Literacy-fremmende aktiviteter)
- Vær opmærksom på, at nogle af aktiviteterne kræver genstande. Find og medbring disse.

De tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg

Fase 1: Læs og lyt

1. Lad børnene bladere i bogen, se billederne og forsiden og gætte på handlingen.
2. Læs historien højt, så børnene får en god forståelse af handlingen. Vis dem, at du starter med at læse fra øverste venstre hjørne.
3. Bagefter kan I tale kort om handlingen, og du kan tage fat på de første fokusord (se De 10 fokusord).

Fase 2: Læs og snak

1. Spørg børnene, hvad de kan huske fra historien.
2. Læs bogen op, men stop op flere steder for at inddrage børnene i en dialog. Her kan du have planlagt, hvilke spørgsmål du kan stille (se Den sprogdviklende dialog).
3. Arbejd med de næste fokusord.

Fase 3: Læs og leg

1. Lad børnene skiftes til at fortælle handlingen i bogen. Du kan bede børnene fortælle ud fra billederne i bogen, og du kan guide dem med spørgsmål.
2. Lad børnene fortælle, hvad de synes om bogen.
3. Arbejd med de sidste fokusord til bogen.
4. Igangsæt lege og aktiviteter til at styrke børnenes literacy-kompetencer. Vælg mindst én aktivitet under hver overskrift (se Literacy-fremmende aktiviteter).

De 10 fokusord

De 10 fokusord, der er udvalgt til arbejdet med *Kaj har fine støvler*, er listet nedenfor.

Ordene er fordelt på oplæsningens tre faser (Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg). Ved at arbejde med få ord ad gangen får børnene langt bedre mulighed for at tilegne sig ordene, end hvis de skulle lære alle fokusordene på én gang.

Ordene præsenteres sammen med en række forslag til, hvordan man kan arbejde med dem. Hvis din børnegruppe har gavn af at lave aktiviteter med nogle af fokusordene, inden de hører historien første gang, så kan I gøre det.

Fokusord til Læs og lyt

1. TRAMPER

Se Kaj. Kaj tramper. Vi kan også trampe. Vis hvordan man tramper og tramp sammen med børnene. Sig ordet "tramper" – gerne i takt til dit egen trampen, så du siger "tram", når du tramper med venstre fod, og "-per", når du tramper med højre fod. Motiver børnene til at sige "tram-per" sammen med dig (børnene kan sandsynligvis ikke udtale dette ord endnu, så det vil blive en forkortet version af ordet, hvilket også er helt fint). Børnene vil sikkert synes, det er sjovt at trampe så hårdt, at det larmer.

2. SPARKER

Se Kaj. Hvad laver han nu? Vis, hvad Kaj gør. Kaj sparker. Børnene skal alle samme sparke ud i luften med det ene ben. Sparke Kaj til noget? Nej, Kaj sparker bare. Tag en stor bold frem. Se, vi kan sparke til bolden. Nu sparker jeg til bolden. Du sparker selv til bolden. Lad børnene efter tur sparke til bolden.

3. HOPPER

Ja, Kaj hopper. Kaj hopper i vandpytten. Kan vi også hoppe? Alle børn hopper sammen med dig (de fleste børn kan hoppe på flade fødder omkring 23-måneders alderen). Sig "hoppe" hver gang, du/I hopper. Motiver børnene til at sige "hoppe" sammen med dig. Tag bolden frem og få den til at hoppe. Se bolden kan også hoppe.

4. KASTER

Vis bolden igen. Bolden kan hoppe. Vis det. Vi kan sparke til bolden. Hvem kan vise det? Og vi kan kaste bolden. Se Kaj. Kaj kaster bamsen op i luften. Kast selv bolden op i luften og sig imens: Se nu kaster jeg bolden op i luften. Jeg kan også kaste bolden hen til... (navn på et af børnene). Kast nu bolden hen til barnet. Lad nu børnene kaste med bolden. Hvis der er godt vejr, kan I gå udenfor og kaste med bolden.

Fokusord til Læs og snak

5. FOD

Se, det er min fod. Tag din sok af, peg på din fod og løft den lidt i vejret. Hvor er din egen fod? Spørg alle børn. Fint, hvis de kan pege på eller røre ved deres fødder. Tag evt. strømperne af, så børnene rigtigt kan se dine (og deres egne) fødder. Tal så også om, at der er tæer på fødderne. Uh, det er koldt at have bare fødder. Nu tager jeg mine sokker på igen.

6. FIN

Her skal du have forberedt dig på at medbringe noget fint og noget ikke-fint, fx en fin blomst og en visse blomst/en fin bamse og en ødelagt bamse. Vis børnene dine ting, fx den fine bamse. "Se bamsen. Den er fin". Vis børnene den ødelagte bamse. "Se den her bamse. Er den fin?" (vis med din krop og mimik, at den ikke er fin). "Nej, den er ikke fin. Den er ødelagt".

7. STØVLER

Se Kaj. Peg på Kaj på forsiden. Hvor er Kaj? Børnene peger på Kaj på forsiden. Ja, der er Kaj! Peg på Kajs støvler. Kaj har støvler på. Kaj har fine støvler på. Vis børnene din støvle, som du har taget med. Se, jeg har også en støvle. Nu tager jeg støvlen på min fod. Tag støvlen på. Nu har jeg støvlen på. Se

Kaj, han har også støvler på. Tag støvlen af. Nu tager jeg støvlen af. Læg støvlen på gulvet sammen med sokken og skoen. Hvor er støvlen? Et barn finder/peger på støvlen. Peg nu på sokken og spørg: Er det en støvle? Fint, hvis børnene bare siger nej og/eller ryster på hovedet. Nej, det er en sok. Har I sokker på? Vis mig jeres sokker? Fint, hvis børnene peger eller rører ved deres sokker. Peg på skoen og spørg: Er det en støvle? Nej, det er en sko. Sig nu til et barn: Kan du give mig støvlen? Sig tak, når du får støvlen. Sig til et andet barn: Kan du give mig sokken? Sig til et tredje barn: Kan du give mig støvlen? Hvis der er flere børn end tre, gentager du bare – og husk at sige tak.

Gå bagefter (eller senere på dagen) ud i garderoben og find støvler, sko og sokker. Husk at sætte ord på *"sko, støvler og sokker"* og brug udtrykkene *"tage på"* og *"tage af"* samt *"fin/fine"* – også i de kommende dage.

Fokusord til Læs og leg

8. REGNER

Se, Kaj kigger op. Der kommer noget ned fra himlen. Det regner! Så bliver Kaj våd. Find baljen med vand og tag svampen.

Se, her er vand. Det er vådt. Her er en svamp. Dyp svampen i vandet. Nu er svampen våd. Nu skal jeg lave regnvejr. Tryk svampen hen over baljen, så det drypper ned i vandet. Stik din hånd ind under "regnen". Inviter børnene til at stikke deres hånd ind i regnen og tal bagefter om, at regn er vand, og at man bliver våd, når det regner. Børnene skal bagefter tørre deres hænder i håndklædet. Husk at bruge ordene "tør", "tørre hænder" og "håndklæde" imens.

9. VANDPYT

Ih, hvor det regner. Se dér på græsset! Hvad mon det er? Det er vand fra regnen. Det er en vandpyt. Hvad mon Kaj vil gøre i vandpytten? Hvad skal han have på fødderne? Hvis det regner, kan I gå udenfor og hoppe i vandpytter. Husk at bruge ordene "støvler", "vandpyt", "våd" og "hoppe".

10. BRUSEBAD

Se Kaj (billedet, hvor Kaj giver Lise brusebad). Kaj har vand i støvlen. Kaj giver Lise brusebad. Hvor er Lise? Ja, Lise står i vandpytten. Hvor er Kaj? Ja, Kaj står også i vandpytten. Men hov? Hvor er Kajs støvler? Ja, Lise har Kajs støvler på. Så bliver Lise ikke våd. Hvad har Kaj på fødderne? Ja, sokker. Så

bliver Kaj våd. Vis det næste billede. Jamen se nu. Kaj har vand i støvlen. Nu får Kaj også brusebad. Og Kaj sidder i vandpytten – ej altså... Han bliver meget våd.

Hvis din børnegruppe har brug for andre eller flere fokusord

Det er oplagt at inddrage ord, som din børnegruppe bliver optaget af undervejs og så arbejde med dem som ekstra fokusord til bogen.

Under afsnittet Literacy-fremmende aktiviteter her i bogfolderen kan du hente inspiration til selv at lave aktiviteter med de ekstra fokusord, så børnene får så megen viden om ordene som muligt – selvfølgelig afhængig af deres sproglige udvikling.

Hvis din børnegruppe har brug for, at du skifter et eller flere af de 10 fokusord i bogfolderen ud med andre, skal du være meget opmærksom på, om det eller de nye fokusord fører børnenes sproglige udvikling videre.

Det anbefales, at du vælger nye fokusord ud fra disse kriterier:

- Børnenes sproglige udvikling
Hent inspiration i Oversigt over sproglig udvikling på [kommunens hjemmeside](#).

- Anvendelighed
De valgte fokusord skal være brugbare for børnene. Børnene skal kunne bruge dem i deres livsverden, dvs. i naturlige samtaler.
- Tilegnelsesform
De yngste børn har i højere grad brug for at bruge deres sanser til at forstå ordenes betydning. De ældste børn kan derimod have gavn af fokusord, hvor de skal bruge deres eget sprog til at forstå og forklare deres betydning.

I Sproggavens håndbog i udvidet dialogisk læsning kan du få mere viden om kriterierne i afsnittet "Valg af fokusord".

I Håndbogen kan du også få idéer til aktiviteter med dine nye fokusord i afsnittet "Hvad har børnene brug for at vide om et fokusord?", så de fører børnenes sproglige udvikling videre.

Støt børnenes udtale og forståelse

Børn mellem 1 og 2 år vil have nemmest ved at sige ord, der starter med m, p, b, d, n og s. Så derfor skal du ikke forvente, at børnene kan udtale fokusordene til denne bog. De vil kun kunne sige en forkortet udgave af ordene, men

det er alligevel meget vigtigt, at de hører dig sige ordene meget tydeligt og mange gange.

Det er også en god idé at lave jeres egne visuelle illustrationer til fokusordene. Det kan I gøre, imens I arbejder med fokusordene. Med en iPad eller et digitalkamera kan I tage billeder eller lave små filmklip, som viser fokusordene, og som I kan hænge op på væggene.

I Sproggavens håndbog i udvidet dialogisk læsning kan du læse om baggrunden for gruppering af fokusordene.

Gruppering af fokusord

Du styrker børnenes tilegnelse af fokusordene, når du arbejder med 3 eller 4 fokusord ad gangen. Så det er derfor en fordel at arbejde med fokusordene i grupper, som på en eller anden måde kan passe sammen.

Du kan sagtens starte med at introducere de første fokusord inden din første oplæsning af bogen, hvis du vurderer, at din børnegruppe har brug for det.

Du kan for eksempel introducere fokusordene i den første gruppe *"tramper"*, *"sparker"*, *"hopper"* og *"kaster"* ved at lave en eller flere af Aktiviteterne med krop og bevægelse. Når du har læst historien for børnene op, kan du arbejde videre med ordene i den første gruppe.

Den sprogdvklende dialog

Spørgsmål er gode til at indlede en dialog med børnene.

Grundlæggende findes der to typer spørgsmål: lukkede og åbne. Lukkede spørgsmål kalder ofte på et enkelt svar, mens åbne spørgsmål giver bedre mulighed for en naturlig dialog.

Nedenfor finder du eksempler på forskellige former for spørgsmål, som du kan bruge. Er de for svære eller lette, kan du tilpasse dem til din børnegruppe. Du kan også selv udvikle spørgsmål.

I *Sproggaven - Håndbog i udviklet dialogisk læsning* kan du læse

mere om, hvordan du åbner for en god dialog med børnene og styrker deres sprog i dialogen. Du kan forvente, at de fleste børn op mod 2-års alderen kan sætte 2-3 ord sammen til en sætning.

Lukkede spørgsmål

- Hvad tramper Kaj med?
- Hvad er der på græsset?
- Hvor kommer vandpytten fra?
- Hvad får Lise?
- Hvem kommer og henter Kaj?
- Hvad har du på fødderne nu?
- Hvad har du på fødderne ude på legepladsen?
- Hvad har du på fødderne, når det regner?

Åbne og halvåbne spørgsmål

- Hvor er Kaj? (vis billedet, hvor Kaj sparkes med sine fine støvler)
- Hvad sker der? (vis billedet, hvor Kaj får brusebad)
- Hvad siger mor? (vis billedet, hvor mor henter Kaj)
- Hvad gør Kaj med Lise? (vis billedet, hvor Kaj giver Lise brusebad)
- Hvem bliver våd?
- Kaj giver Lise bad. Hvem giver dig bad?
- Får du bad i et badekar? Eller får du brusebad?
- Lise er Kajs bamse. Hvad hedder din bamse?
- Bader du din bamse? Får den brusebad?

Literacy-fremmende aktiviteter

Nedenfor finder du forslag til en lang række literacy-fremmende aktiviteter, som du kan igangsætte. Disse er sorteret under overskrifter, der beskriver, hvilke literacy-kompetencer der især styrkes. Selv om flere af legene og aktiviteterne styrker flere literacy-kompetencer, står de kun nævnt under én overskrift.

De fleste af legene tager udgangspunkt i børnebogens handling eller i de 10 fokusord.

I legene til at styrke børnenes opmærksomhed på sprog er fokusordene og ord fra bogen ikke altid tilstrækkelige at bruge. Her kan I med fordel anvende ord fra materialer, som I sikkert har i dagtilbuddet i forvejen (eksempelvis fra et billedlotteri). Desuden giver legene med flere og andre ord end fokusordene børnene mulighed for at lære/anvende endnu flere ord.

Vælg og tilpas en aktivitet under hver overskrift

Vælg en eller flere aktiviteter under hver overskrift. Rækkefølgen er underordnet.

Tilpas gerne aktiviteterne, så de passer til din børnegruppe. Du kan også udvikle og designe nye lege og aktiviteter for at styrke de literacy-kompetencer, som er nævnt i overskrifterne.

Aktiviteter, der styrker ordforråd

KIMS LEG

Jeg tror, Kaj godt kan lide at lege gemmeleg med Lise. Nu skal vi lege en leg, hvor vi gemmer ting under et viskestykke.

Hav følgende genstande med: bold, sko, sok og støvle. Start med at gemme en ting, så to ting, så 3 ting og til sidst 4 ting. Det er svært for børnene at huske så mange ting, men i fællesskab og med din hjælp går det nok. Legen styrker også børnenes visuelle hukommelse.

LEG MED VENDESPIL ELLER BILLEDLOTTERI

Kaj kan godt lide ord. Nu skal vi lege en leg med at sige ord.

Hav følgende billeder med (fx fra billedlotteri eller fra nettet): bold,

sko, sok, støvle, vandpyt, bamse, fod og andre kropsdele. Måske kan du lave det selv – eller udvælge billeder fra et vendespil – så det passer til netop dine børn. Spil sammen med børnene og motiver dem til at sige ordene højt undervejs i spillet. Sig selv ordene højt mange gange og meget tydeligt. For at fremme børnenes udtale af forlydene i ord vil det være særligt fordelagtigt at bruge billeder af ord, som starter med m, p, b, d, n og s. Fx billeder af *“mor”, “mave”, “mund”, “mus”, “bamse”, “bad”, “pige”, “pande”, “dukke”, “dino”, “næse”* og *“sut”*.

HJÆLP MED AT RYDDE OP

Mor vil gerne have, at Kaj hjælper med at rydde op. Vi vil også hjælpe.

Først lægger du flere sko, sokker, støvler og bolde på gulvet. Sæt også 4 kasser på gulvet. På hver kasses forside skal der være en tegning eller et billede af en sko, en sok, en støvle eller en bold. Legen går ud på, at børnene skal lægge skoene, sokkerne, støvlerne og boldene i de rigtige kasser. Du kan bede børnene om først at finde skoene og så bagefter lægge dem op i kassen til sko. Gør det tydeligt, hvilken kasse skoene skal ned i – altså at kassen til sko har et billede af en sko. Fortsæt på samme måde med de andre ting. Sig ordene mange gange undervejs og spørg

børnene, hvad de finder og lægger ned i kasserne. Legen styrker også børnenes forståelse af enkle beske-der, når du fx siger *"Find skoen"*. Læg skoen i kassen osv.

ORDLEG

I ordleg stiller du et spørgsmål til børnene, og et af de 10 fokusord udgør svaret. Vælg de spørgsmål og den mængde spørgsmål, som du vurderer passer bedst til din børnegruppe.

- Hvad har Kaj på fødderne? (støvler)
- Hvem kan vise, hvordan man tramper?
- Hvem kan vise, hvordan man hopper?
- Hvem kan vise, hvordan man sparker?
- Hvem er sammen med Kaj?
- Hvorfor bliver Kaj våd? (regner)
- Hvad gør Kaj ved Lise? (kaster)
- Hvad gør Kaj ved sine støvler?
- Hvad for et bad får Lise? (brusebad)
- Hvad er der i en vandpyt?

Aktiviteter, der styrker opmærksomhed på lyd og rytme

I de følgende aktiviteter kan du ikke forvente, at børnene siger remserne helt. Det understøtter deres forståelse for ordene, at I laver fagter til.

HOVED, SKULDER, KNÆ OG FOD, KNÆ OG FOD

Hoved, skulder, knæ og fod, knæ og fod

Hoved, skulder, knæ og fod, knæ og fod

*øjne, ører, hage, næse, mund
hoved, skulder, knæ og fod*

HER ER HØJRE, HER ER VENSTRE

(melodien Tingelingelater)

*Her er højre, her er venstre,
her er maven, den er rund.*

*Her er hoved, hvor vi finder
øjne, ører, næse, mund.*

*Ommе bagpå sidder ryggen
og hvor ryggen, den er slut
er min fine lille numse
den kan slå en kæmpe prut.*

BAMSE GIK, BAMSE GIK

Bamse gik, Bamse gik

op og ned ad strøget

Bamse fik, Bamse fik

*en fugleklat i øjet (afsluttes med,
at børnene råber ADDD!).*

Aktiviteter med krop og bevægelse

Aktiviteterne styrker børnenes kropslige forståelse af ordene.

JEG GIK MIG OVER SØ OG LAND

Leg *"Jeg gik mig over sø og land"*

for at styrke koblingen mellem sprog og bevægelse ved at bruge fokusordene *"hoppe"*, *"trampe"* og *"sparke"* i sanglegen. Det bliver

dig, som synger, men børnene kan være med i bevægelserne.

KASTE, GRIBE OG SPARKE EN BOLD

Lav aktiviteter, hvor børnene skal kaste, gribe, sparke en bold. Husk at sætte ord på.

RYTMIKLEG

Leg rytmikleg. Her skal du bruge en tromme eller lignende til at lave en rytme med. Børnene skal nu gå, trampe, hoppe til rytmen, dvs. de skal bevæge sig i takt til rytmen, som du varierer, fx fra langsom til hurtig. Denne leg er måske lidt for svær for de fleste. Det vigtigste er, at børnene bevæger sig, som du siger, dvs. om de skal gå, trampe eller hoppe.

DEN FLASKEHALSEN PEGER PÅ

Leg "Den flaskehalsen peger på" og find på små bevægelsesordrer som fx Den flaskehalsen peger på, skal tage sin sok af/skal kravle hen til døren/skal kravle baglæns/skal gå baglæns/skal gå sidelæns/skal hoppe/skal sparke til en bold/skal kaste en bold op i luften osv.

Aktiviteter med digitale medier

BILLEDER AF BØRNENES SKO

Tag sammen med børnene billeder af børnenes sko (støvler, gummi-støvler, futsko osv.). Vis billederne

på en skærm, der er så stor, at alle børnene kan se med. Sæt ord på, hvilken slags sko det er, sæt ord på skoens farver og evt. kendetegn, samt hvis sko det er. Herefter kan I lave forskellige aktiviteter med billederne, fx:

MATCHE SKO

Læg de rigtige sko og billederne af børnenes sko. Legen går ud på at matche billedet med den rigtige sko.

GÆT EN SKO

Læg de fotograferede sko på gulvet. Nu trækker et barn et billede af en sko og viser det til de andre. Du og barnet kan sige lidt om billedet (fx farve, hvilken slags sko), og børnene skal gætte, hvis sko det er.

SKO-VENDESPIL

Print billederne ud og brug dem som vendespil (to af hvert billede). Husk at sætte ord på, når I spiller det.

Kreative aktiviteter og udtryksformer

Kreative aktiviteter, såsom at tegne, male, spille spil, lege, spille teater samt tage på ture ud af huset og til biblioteket, kan bruges til at understøtte børnenes forståelse og tilegnelse af fokusordene og andre sproglige færdigheder.

LAV HÅND- OG FODAFTRYK

Lad børnene lægge maling på deres hånd eller fod og sætte deres hånd- eller fodaftryk på et stykke papir. Støt børnene i at benævne de farver, de vælger. Hæng børnenes hånd- og fodaftryk op og tal med børnene om deres forskellige aftryk. Ord som *"hånd"* og *"fod"* samt *"min"* og *"din"* og de forskellige farver indgår naturligt i samtalen om aftrykkene. Skriv børnenes navne ved deres hånd- og fodaftryk og fortæl børnene, at deres navn står dér.

LEG BADELEG

Find babybadekar og svampe frem og leg badeleg sammen med børnene, hvor de skal bade en dukke. Støt børnene i at bruge relevante ord og udtryk i deres leg, fx *"bade"*, *"tørre"*, *"våd"*, *"sæbe"* osv.

Samarbejde med forældrene

Forældrene er børnenes primære sproggivere, og hvis *Kaj har fine støvler* ikke kun læses i dagtilbudet, men også derhjemme, styrker det barnets sprogudvikling yderligere. Forældrene er derfor vigtige samarbejdspartnere i Sproggaven, ligesom de er det i dagtilbuddets øvrige sprogarbejde.

Det er dagtilbuddets opgave at opfordre forældrene til at læse sammen med deres børn. Det er også i dagtilbuddet, at forældrene kan orientere sig om, hvor vigtig dialogisk læsning er for barnets sprogudvikling.

Derfor gælder det om at give forældrene let og synlig adgang til viden og inspiration. Det kan for eksempel gøres ved at:

- præsentere *Kaj har fine støvler* og vise oplæsningsmetoden til forældrene på et forældremøde
- placere bogen på et sted, hvor forældrene opholder sig, når de skal hente deres barn
- informere om bogen og metoden på en digital platform.

Sproggaven har udviklet flere materialer til forældrene. Blandt andet en Guide til Sproggavens dialogiske

læsning og en folder med læsevejledning og fokusord til hver bog i Sproggaven. Det fulde materiale kan ses sidst i bogfolderen.

Bogkuffert

Hvis forældrene også læser bogen derhjemme med deres børn og taler om de samme fokusord, forstærker det børnenes muligheder for at tilegne sig ordene. Herved udvikler børnene deres sproglige kompetencer i højere grad end ellers.

Flersprogede forældre kan tale på deres modersmål med deres barn om billederne i bogen og om fokusordene. Når barnet først kender et fokusord på sit eget modersmål, kan barnet bedre tilegne sig det pågældende fokusord på dansk.

Det er derfor en god idé, at dagtilbuddet laver udlån af bøgerne – for eksempel i form af bogkufferter.

Bogkufferten kan rumme en eller flere af disse ting:

- Guide til udvidet dialogisk læsning
- Kopi af *Kaj har fine støvler*
- Folder med læsevejledning og fokusord til *Kaj har fine støvler*
- Billeder, forslag til lege og eventuelle genstande, der understøtter børnenes tilegnelse af fokusordene.

Lad forældrene følge med i arbejdet

For at forældrene kan følge med i jeres arbejde med bogen, kan I for eksempel lave en inspirerende udstilling om bogen, hvor forældrene kan få indblik i de aktiviteter, I laver. Lav udstillingen i øjenhøjde, så børnene kan fortælle om den til deres forældre.

Det kan også være en god idé at lægge billeder og små filmklip af arbejdet med bogen på en digital platform, så forældrene kan følge med i jeres arbejde og lave nogle af de samme aktiviteter derhjemme. Vær opmærksom på, om alle børn må filmes. I kan også invitere forældrene med i dagtilbuddet, så de kan overvære, hvordan I arbejder med bogen.

Det er en god idé at synliggøre fokusordene for forældrene – både på jeres digitale platform og i dagtilbuddet, hvor I kan hænge en plakat op med dem på et sted, hvor både børn og forældre kan se dem, for eksempel i garderoben. Ledsag så vidt muligt hvert fokusord med et illustrerende billede. I kan opfordre forældrene til at bruge fokusordene sammen med deres børn.

Fokusordene bør stå på både dansk og på børnenes modersmål, så derfor kan I bede forældre med et andet modersmål end dansk om at

skrive ordene på deres modersmål. Ved at anerkende og inddrage forældrenes modersmål som en ressource i sprogarbejdet kan børnene blive opmærksomme på forskellige sprog og skriftsystemer. En opmærksomhed, der i høj grad kommer børnene til gode, når de skal i gang med at lære at læse i skolen.

Sproggavens materialer

Sproggaven består ikke kun af denne bogfolder.

Fredensborg Kommune har, i samarbejde med pædagoger, ledere og med konsulentbistand fra Nationalt Videncenter for Læsning, udviklet et omfattende materiale, som kan anvendes i arbejdet med Sproggaven.

- Sproggavens skema over børns sproglige udvikling.
- Sproggavens skema over børns motoriske udvikling.
- Tre film, der skildrer den udvidede dialogiske læsnings 3 faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg.
- En film om sprog og literacy i hverdagens rutiner
- Sproggavens Håndbog i udvidet dialogisk læsning
- 13 bogfoldere med læsevejledning og fokusord til hver bog i Sproggaven
- Sproggavens materiale til forældre

Alle materialer kan hentes ved at scanne QR koden eller hentes på Fredensborg Kommunes hjemmeside: www.fredensborg.dk/borger/boern-og-unge/vi-har-fokus-paa/sproggaven